

Oud en nieuw in de Bethelkerk

Met het 50-jarig jubileum van de kerk was er een jubileumboekje, waarin de periode 1938-1988 beschreven staat, al is dat wel grotendeels vanuit predikantenperspectief. De tien jaar daarna (1988-1998) heeft de toenmalige scriba Richtje Damstra (1930-2002) beschreven in een serie artikelen in Betheltaal (jaargang 6, nummer 2 (SoW-proces), 3 (renovatie), 6 (jeugd- en jongerenwerk). In dit artikel doe ik een poging om de afgelopen tien jaar (1998-2008) in kaart te brengen. Met het 75-jarig jubileum mag u van ons weer een echt herdenkingsboekje verwachten.

Niet alles woelt hier om verandering

Alles mag dan om verandering woelen, zoals een oud gezang zegt ('Rust mijn ziel, mijn God is koning'), maar dat valt alleszins mee, als je naar de Bethelkerk van de afgelopen tien jaar kijkt. Ik liep 'Betheltalen' van die jaren door, en werd getroffen door het feit dat veel activiteiten nog steeds plaatsvinden, zoals vele jaren het geval is. Dan valt te denken aan de *zendingsmiddag* op de laatste zaterdag in november, al is daar wel een verandering te noteren; dan heb ik het over de familie Visser met de verkoop van hun jams. Elk jaar opnieuw wordt deze middag druk bezocht, niet in het minst vanwege de bingo. Een activiteit die ook helemaal bij de Bethelkerk hoort, is de eerste maandagavond in de *Vredesweek* in september, georganiseerd door de commissie Vorming en Toerusting en met een vaste kern aan bezoekers. Met een spreker als Mient Jan Faber en een thema als 'Met je vijand aan tafel' (in 2007) ben je verzekerd van een volle (groene) gemeentesaal. Hier moeten ook de *busreisjes* genoemd worden, die in de lente en in de herfst door heel Nederland gaan, een enkele keer zelfs grensoverschrijdend. De organisatie berust bij de Vrouwendienst, vele jaren met vaste hand bestuurd door Gré de Jong, en tegenwoordig door Corrie Dekker. Ook hier zie je zoals bij meer activiteiten dat alleen de poppetjes wisselen. Dat geldt de leiding, maar ook de busreizigers. En dan is er ook het jaarlijkse *ouderenkerstfeest*, waarvan de organisatie ook bij de Vrouwendienst berust. In het verleden kwamen daar altijd de kinderen zingen van de school, waar een dochter van Gré de Jong schooljuf is, maar die tijd is voorbij. Wat wel gebleven is, dat is de broodmaaltijd met soep van An Pieteron en een meditatie van de dominee.

Wat ook bleef, was het zoeken te verstaan wat God mensen wil zeggen, in de kerkdiensten, maar niet minder in het kringwerk, het leerhuis in het bijzonder.

Nieuwe initiatieven

Natuurlijk zijn er ook nieuwe initiatieven ontwikkeld, de één met meer succes dan de ander. Een initiatief dat een groot succes genoemd mag worden, is de *Amadeushof*. In september 2001 ging ze officieel open, maar de tuin functioneerde al ietsjes langer. Je moet altijd oppassen met het noemen van namen, maar twee mensen die hierin een grote rol hebben gespeeld, wil ik toch wel noemen: Jannie Vermeulen als de initiatiefneemster en Wim Hüner als uitvoerder van het project en nog steeds onvermoeibaar in de tuin bezig. Is het even mooi weer, dan zitten er mensen in de tuin. Het leuke is dat het echt een tuin voor de hele buurt is

en zo functioneert die ook. Een prachtige stilteplaats en ook een mooie plek voor een rustig gesprek.

In de jaren 1996-2003 organiseerde een klein groepje (Fie Slagter, Frederiek Warners en Mirjam Schouten) op Eerste Kerstdag een *kerstmaaltijd*. De eerste jaren waren we met meer dan dertig mensen, de groep werd langzamerhand kleiner, een reden om ermee te stoppen. Ik kijk daar nog altijd in dankbaarheid op terug. Wat zag je mensen daarvan genieten!

Vele jaren kenden we ook de diensten gericht op de kinderen. Toen die slechts mondjesmaat aanwezig waren, gingen we verder met wat we '*creatieve diensten*' noemden. Zo mochten ze met recht heten, want die diensten waren ook creatief. Denkt u nog maar even aan de dienst, waarin het verhaal van de opstanding der doden (uit Ezechiël 37) centraal

stond. Als het nou toch om creatieve diensten gaat, wil ik ook nog even de theaterdienst met Rob Favier noemen, op het Festival van het Woord (gemeentezondag in februari 2005).

We zochten het vorig jaar een keer anders te doen, waar het ging om het groothuisbezoek. Dat waren in de afgelopen jaren altijd gesprekssamenkomsten, vaak over het jaarthema waarmee we sinds enkele jaren werken, maar vorig jaar kozen we voor de vorm van een *vastenmaaltijd* in de Veertigdagentijd. Dan komt geloof - zo ontdekten velen - opeens op een hele andere manier bij je binnen. Begint het geloof bij het oor om in het hart bewaard te worden en er handen en voeten aan te geven, nu liep het geloof een keer door de maag. In de Bijbel lees je regelmatig dat mensen vasten. Wij, protestanten deden er nooit aan, noemden dat rooms. Het was een bijzondere ervaring die toch eigenlijk om een vervolg vraagt.

Gemeentezondagen

- 2008: Het 70-jarig jubileum
- 2008: Rond de tafel
- 2007: Van klacht tot kracht (over de Psalmen)
- 2006: Honger en dorst (in het kader van de zeven werken van barmhartigheid)
- 2005: Lezen voor het leven (naar aanleiding van de Nieuwe Bijbelvertaling)
- 2004: God regeert
- 2003: Het rijk alleen - rijk met elkaar (over individualisme en gemeenschap)
- 2002: De mens, schepper naast God (over biotechnologie)
- 2001: De stad die wij verwachten

2000: Kijken en kiezen (over het Bijbelboek Ruth)
1999: Gaan staan in de schoenen van (over Jozef en zijn broers)
1998: Laten zien wat ons beweegt

Moderne communicatiemiddelen

Dat de tijd niet stil staat, dat mag ook uit diverse zaken blijken, waaronder de verscheidenheid aan moderne communicatiemiddelen. Dat geldt allereerst de mobiele telefoon. Ik maak er zelf amper gebruik van, beperk het tot de vakantie, maar maak het regelmatig mee om door mijn voorzitter of bij de drukker vandaan of vanuit het ziekenhuis gebeld te worden. Zij heeft hem zoals zoveel mensen altijd aan staan.

Dan natuurlijk de computer. Ik kan me niet meer voorstellen dat ik een preek of een stuk voor Betheltaal zonder dat ding maak. Lichte paniek ontstaat, als mijn printer het zondagmorgen, als de preek uitgedraaid moet worden, begeeft. Toch zijn er in de kerkenraad nog verschillende mensen die niet in het bezit zijn van een pc, hoe je ze ook oproept om er eentje aan te schaffen. 'Zo gemakkelijk.' De communicatie loopt toch minder soepeltjes, maar dat moet je niet tegen ze zeggen.

Maar ik denk niet dat ik ooit nog iemand voor de ledenadministratie had kunnen krijgen, als deze niet op de computer te beheren was.

Een nieuwe technische verworvenheid mag de kerkwebradio genoemd worden, dat geldt nog veel meer voor www.kerkomroep.nl, waardoor kerkdiensten van de Bethelkerk in de hele wereld beluisterd kunnen worden. Heb je een kerkdienst gemist, en wil je die toch nog horen, dan luister je via je pc. Heel fijn ook, als je zelf oud bent en ver weg woont, maar je wilt toch die rouwdienst van je familie meemaken!

En straks met ingang van zondag 21 december heeft de Bethelkerk zelf ook een website. Wat we ermee willen, is in elk geval open staan voor mensen van buiten. Ik ben heel benieuwd wat ons dat gaat brengen.

En intussen hebt u ook gemerkt hoe we nog steeds bezig zijn om Betheltaal beter te maken. Waar het blad vroeger uit veel tekst bestond, staan er nu veel meer plaatjes (foto's, schilderijen, logo's) in. Ook aan het *format* wordt nog steeds gewerkt.

Wat in elk geval blijft, zo hopen we althans, dat zijn de - veel gelezen - interviews van Inge Ligthart Schenk. Hij is inmiddels bij een grote groep gemeenteleden thuis geweest, mensen die op hun beurt ons als lezers een kijkje gaven in hun leven.

Pijnpunten

Aan de pijnpunten wil ik in deze terugblik niet voorbij. Dat betreft in het bijzonder dan toch de afwezigheid van *kinderen en jongeren* in onze kerk. Richtje Damstra schreef tien jaar geleden nog een heel verhaal over het jeugd- en jongerenwerk, aan het slot spreekt ze van steeds kleiner wordende aantallen. Nu zijn we zover dat de Bethelkerk geen eigen jeugd- en jongerenwerk meer kent. Betty Mol mocht dan heel trouw elke maand een paar regels in Betheltaal schrijven over kindernevendienst en crèche, een heel enkele keer was er in de afgelopen jaren een kind op

zondagmorgen in de kerk. We probeerden het met prachtige creatieve diensten, maar ook die leidden niet tot een nieuwe beweging, netzomin als het kinderkerstfeest, hoewel we vorig jaar best een grote groep kinderen met ouders mochten ontvangen.

Al eerder besloten we als kerkenraad om de jeugdraad op te heffen, na vlak daarvoor nog weer nieuwe pogingen gedaan te hebben om ouders van jonge gezinnen (met gedoopte kinderen) bijeen te krijgen om te zien wat we voor elkaar zouden kunnen betekenen. Ook onze pogingen in diezelfde tijd om contacten te leggen met de lagere scholen die in ons gebied liggen, hadden geen (enkel) succes.

Officieel doen we het jeugd- en jongerenwerk nu samen als wijkgemeenten in Zuidwest. Vandaar dat er na lange tijd weer eens iets meer in Betheltaal stond dan het stukje op de achterpagina van Betheltaal.

Nu communiceert de jeugd tegenwoordig met name via internet. Zou daar voor de kerk een nieuwe toekomst kunnen liggen? Me dunkt dat je dan wel je krachten moet bundelen. Nog breder zelfs dan Zuidwest moet je aan heel protestants Den Haag (=PGG) denken.

Een tweede pijnpunt is de *oecumene*. Waar we in het verleden oecumenische diensten (met remonstranten en doopsgezinden) op kerstavond en in de paasnacht hadden, een enkele keer in het seizoen een oecumenische kring, daar bestaan er op dit moment geen oecumenische contacten meer. Met de Romana (Pauluskerk aan de Mgr. Nolenslaan, Pastoor van Arskerk in de Aaltje Noordewierstraat) was de oecumene altijd al moeilijk, althans op het vlak van gezamenlijke diensten. Als priesters en predikanten in Loosduinen zagen we elkaar alleen op het PeP (overleg van priesters en predikanten) of op het PIPO (priesters-, instellingspastores- en predikanten-overleg). Beide overlegbijeenkomsten werden een keer afgeblazen, daarmee was het definitief over en uit. Niemand die er nog een keer naar vroeg. Ook van de Haagse Gemeenschap van Kerken is in de afgelopen jaren weinig gehoord tot voor kort, met de presentatie aan de lidkerken van een geloofsbelijdenis. Zijn we allemaal zo druk met overleven dat we de andere kerken helemaal niet meer zien? En dat terwijl we elkaar zo goed zouden kunnen gebruiken om samen na te denken over de huidige crisis van kerk en geloof. Misschien moeten we dat toch nog eens voorleggen aan de HGK. Het verdient aanbeveling om daar het andere pijnpunt bij te betrekken.

Ook aan het contact met de Duitse partnergemeente Halle-Neustadt kwam een einde. Dat gebeurde zelfs heel officieel met een bezoek in mei 1999 van een aantal 'ouwe getrouwen'. Een laatste bericht krijgen we, als zij daar een overlijdensbericht van Richtje Damstra ontvangen. Ik weet dat een enkeling uit onze gemeente nog wel persoonlijke contacten heeft en ds. Van den Berg meldt mij nog wel eens dat hij 'alte Kameraden' heeft opgezocht.

Seniorendagen

- oktober 2008: God staat aan het begin en Hij komt aan het einde (over schepping en eeuwig leven)
- maart 2008: Uw wil geschiede
- oktober 2007: Vrouwen rond Jezus
- maart 2007: Jezus' lijden in verlatenheid
- november 2006: Het lied van de schepping (over schepping en *intelligent design*)
- maart 2006: Zoektocht naar God
- oktober 2005: In blijde verwachting (over Matteüs 24-25)
- maart 2005: Uitgelezen of Nieuw lezen? (over de Schrift als bron voor meditatie en geloofsopbouw)
- november 2004: Zijn er ook engelen om ons heen?
- maart 2004: Bij Jezus in de buurt. De kerk als herberg in de stad
- oktober 2003: De Tien Geboden, handleiding voor het leven, nog steeds?
- maart 2003: Zingende getroost worden
- oktober 2002: De wonderen van het geloof
- april 2002: Beleven van het geloof
- oktober 2001: Tussen traditie en vernieuwing
- maart 2001: Verandert bidden mensen?
- november 2000: Gedenken van de gestorvenen is praten met de levenden
- april 2000: Moderne ontwikkelingen in het licht van goed en kwaad
- oktober 1999: Waaraan denken wij eigenlijk, als we bidden 'Uw Koninkrijk kome'? (over Matteüs 6,10a)
- maart 1999: Wat de toekomst ook brengen moge
- oktober 1998: Ontspannen omgaan met andersdenkenden (over Marcus 7,24-30)
- april 1998: Afhankelijk worden, nou en

PGG en Zuidwest

Het SoW-proces mocht aan het slot van het vorige decennium (1988-1998) zijn beslag hebben gekregen, dat betrof alleen op wijkniveau. In kerkenraadsverslagen (o.a. in Betheltaal) is goed terug te zien dat op stedelijke en landelijke nivo het SoW-proces wat meer jaren heeft gekost. Je leest van een Voorlopige Algemene Kerkenraad, van bijeenkomsten op zaterdag om het stedelijk proces verder te brengen, (in april 2002) van een fusie van Hervormd Loosduinen en Hervormd Den Haag en o.a. daarmee komt de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage steeds meer in zicht. Die krijgt in september 2004 gestalte, met ds. Klaas Koffeman (Valkenboskerk) als eerste voorzitter. Al langere tijd werken de predikanten in dit gebied Loosduinen/Escamp, door ons tegenwoordig Zuidwest genoemd, nauw met elkaar samen. Het gaat om de Thomaskerk, Exodus/Sjalomkerk, Salvatorkerk, Bosbeskapel en Abdij/Ontmoetingskerk (in vergelijking met tien jaar geleden een tamelijk ander plaatje). Zij komen in kloosterdagen bijeen om programma's te ontwikkelen en na te denken over kerk en predikantschap in deze tijd. Een groot project kwam in september 2007 tot stand: de website voor pastorale diensten aan mensen buiten de kerk, maar niet los van de christelijke geloofstraditie. Om ook op het niveau van de wijkgemeente meer tot samenwerking te komen, is er

tegenwoordig overleg op het niveau van voorzitters van wijkkerkenraden. Waar dat alles naar toe gaat? De predikanten zijn net als u benieuwd.

Af- en toename

Ook de getallen en de percentages moeten in deze terugblik in ogenschouw genomen worden. Dan begin ik bij de predikantsformatie. In 1998 stonden ds. J. van den Berg en ik er nog voor de volle 100 % (fte). De eerste verandering kwam met zijn vertrek in maart 2000. Een volledige predikant mocht op grond van de aantallen niet meer beroepen worden; het werd 0,7 fte. Ds. Rob van Essen kwam in september 2001. Enkele jaren terug ging ik zelf 0,8 fte werken om meer ruimte voor mijn boek te krijgen. Toen Van Essen in februari 2007 naar de Laakkapel vertrok, was er nog maar ruimte voor 0,5 fte.

Afname is er ook in ledenaantallen. Ik zal u alle details besparen. Even heel globaal aan de hand van Betheltaal. Waar we vijf jaar terug voor de brede verspreiding nog 1500 nummers moesten laten drukken, zijn dat nu nog zo'n 1250 exemplaren.

Deze dagen bezig zijnde met het verleden, zie je dat de generatie die zijn schouders onder deze kerk gezet heeft, voor een belangrijk deel overleden is. Op het gevaar af anderen tekort doen wil ik toch een paar namen noemen: Richtje Damstra, Henk te Winkel, Truus Haas, An Visser, Simon Pieterse, Cor de Graaf, Simon Dijkhuizen, Ary Moerman.

Er mag dan afname zijn, er is ook toename, en wel in leeftijd. In de afgelopen vijf jaar mochten we nog wel eens een honderdjarige van harte gelukwensen: dhr. H. Quarles van Ufford, mw. G. Veldhuizen van Zanten-van Hoeken, mw. I.M. Vries-Bennink, mw. D. Wynia-Visser.

De Bethelkerk mag een grote groep vrijwilligers kennen, het is wat moeilijker om mensen te vinden die bereid zijn ouderling of diaken te worden. Toch lukt het vaak wel na een dringend oproep in de kerk. Er kwam recent zelfs een nieuw wijkcollege bij, dat van kerkrentmeesters.

Een toename is er ook van nieuwe gezichten in de kerk. Iets dat toch wel degelijk met een zekere regelmaat gebeurt. We mogen dan als de wijk van 'de altijd nieuwe grijsen' bekend staan, de nieuwe gezichten hebben echt niet altijd een grijs kapsel. De opvang mag misschien niet altijd vlekkeloos verlopen, ik hoor toch ook met grote regelmaat dat mensen zeer blij waren met de manier waarop zij in de Bethelkerk werden ontvangen.

Open naar buiten

In prediking, vorming en toerusting en diaconaat probeerden we steeds al open te staan naar de samenleving om ons heen. Denkt u maar aan jaarthema's als 'Geloven in verwarrende tijden', 'De zeven werken van barmhartigheid'. Steeds ook waren er avonden over de Islam en zo zijn er nog tal van andere zaken te noemen, waaronder een druk bezochte avond over wraak en vergelding, na de

ineenstorting van de Twin Towers. In de afgelopen periode probeerden we daarnaast kerk in de buurt te zijn. Al eerder deed Jannie Vermeulen als diaken daarvoor belangrijk werk, waar mijn vorige collega Rob van Essen bij kon aansluiten. De Amadeushof werd een theetuin voor de buurt, er kwam in de winter een koffiesalon. En er waren infomarkten (drie keer intussen) en recent een burendag. Zonder goede publiciteit kan dat niet, zo hebben we gemerkt. Dat alles vanuit het diaconale beleidsplan.

Voor dit alles moest de buurt naar de kerk, misschien wordt het nu tijd dat we als kerk naar buiten gaan om ons actief voor de buurt in te zetten? Dat zou kunnen door onze Open Maaltijden echt open te stellen voor mensen uit de buurt. Onze website biedt daarvoor straks alle mogelijkheden.

Een blik in de kerk

Wat ik nu wil doen, is een blik werpen in de kerk(zaal) op zondagmorgen. Dan zie je dat veel veranderingen ook heel geleidelijk plaatsvinden. Ze vallen amper op, zo snel als tal van zaken ons al weer vertrouwd zijn geworden; je hebt niet eens in de gaten dat ze er tien jaar geleden niet waren. Ik begin op de kansel. Daarop mag nog steeds een Bijbel liggen, het is niet meer dezelfde als tien jaar geleden. Sinds 2004 ligt daar een *Nieuwe Bijbelvertaling*. Hij ligt daar nu nog ter beproeving. We zijn in oktober door de synode gevraagd om onze opgedane ervaringen met de NBV aan de synode te melden. Zij zal zeer waarschijnlijk aan de

gemeenten voorstellen om de NBV als officiële kanselbijbel te gebruiken. Kijk ik vanaf de kansel naar rechts, dan staat daar sinds Advent 2001 de *paaskaars* op een standaard ontworpen door Leo de Klerk en betaald van een legaat dat ik ooit gekregen heb van dhr. Kool, wiens appartement op de Lobelialaan ik een aantal maanden heb mogen bewonen. Jaarlijks gaan Mirjam en Frederiek (of ondergetekende) naar de Religieuze Winkel in de Theresiastraat om een nieuwe paaskaars te kopen.

Hij mag dan niet in de kerk zelf liggen, maar op de balie in het Gemeentecentrum, nieuw is ook dat mensen de *preek* mee naar huis kunnen nemen. Ds. Rob van Essen is daar ooit mee begonnen, ik heb me - voorzichtig - bij die traditie

aangesloten. Een geste die door veel gemeenteleden zeer wordt gewaardeerd. Kunnen ze de preek nog een keer in alle rust doorlezen en verder overdenken.

We kregen er ook in 2005 een nieuwe (blauwe) liedbundel bij: *Tussentijds*, met een grote diversiteit aan goed te zingen

liederen. Een tussenfase naar een geheel vernieuwd liedboek. Het huidige liedboek is dringend aan vervanging toe. Veel Bijbelse thema's ontbreken nu.

Gaat het over muziek, dan moet beslist ook de *vleugel* genoemd worden. Iemand moest hem kwijt, en we besloten op aanraden van Aat van Peet tot een snelle aankoop. Helaas wordt er - zeker de laatste tijd - weinig gebruik van gemaakt. Wat minder zichtbaar misschien is het nieuwe *Dienstboek* dat op het plankje onder de lezenaar ligt, maar waarvan ik als predikant toch veel gebruik maak: voor het gebed voorafgaande aan de schriftlezingen, maar ook voor een tafelgebed. Er staan prachtige tafelgebeden in (Van der Zee, Barnard, Schuman, Oosterhuis). Een rijke bron om uit te putten, ook voor persoonlijk gebruik. We kregen het in 1998, en we nodigden toentertijd prof. dr. Niek Schuman uit om het Dienstboek nader toe te lichten.

Wordt me gevraagd waar ik zelf het meest blij mee ben, dan zeg ik de paaskaars en de *gedachtenistuin* met zijn witte stenen en daarop de namen van de gemeenteleden die in het afgelopen kerkelijk jaar zijn overleden. Dat brengt me ook bij de gedachtenisdienst, eerst op de laatste zondag van het kerkelijk jaar, tegenwoordig rond Allerheiligen. Dat is elk jaar weer een indrukwekkende viering, door mensen zeer gewaardeerd in het bijzonder ook, omdat daarna de witte steen mee naar huis genomen mag worden en daar een plekje krijgt bij de foto van de geliefde.

Persoonlijke noot

Een persoonlijk noot zo'n beetje aan het eind van dit verhaal, als het mag. Dat betreft de vraag waar mijn hart ligt, en of daarin ook nog wat is veranderd. Dan hoor ik van een enkeling dat ik orthodoxer ben geworden, waar anderen, mijn verhaal over 'Atheïstisch in God geloven' kennend als ook mijn lezing over het boek van ds. Klaas Hendrikse deze zomer, mij eerder van vrijzinnigheid zullen betichten. In die kwalificatie voel ik mij wel thuis: orthodox-vrijzinnig.

Als ik zeg dat mijn liefde nog steeds zit in een nauwkeurig luisteren naar de Bijbelse teksten, zowel met het oog op de prediking, het leerhuis als het pastoraat, dan ziet u dat daarin geen verandering is opgetreden. Ik heb wel het gevoel dat ik gegroeid ben in het vertalen van deze teksten naar mensen toe. En dat krijg ik dan ook regelmatig van u te horen.

Gevraagd naar mijn vreugden, dan zeg ik: de zondagse vieringen, het leerhuis, de gemeentezondag, de seniorendagen, de open maaltijden en Betheltaal.

In de tijd van Advent

Dat de Bethelkerk in de tijd van Advent openging, is iets om vast te houden. Dat dat onze houding mag zijn in heel het jaar: een kerk in verwachting, met het Kind zo dichtbij. Dat vraagt toch om leven dichtbij Hem, als Hij ons zo nabij is gekomen! Licht daar niet de toekomst van de Bethelkerk?

Nico Riemersma